

Vi mottar helst leserinnlegg på e-post. Send til debatt@nasjonen.no. Innlegg kan også sendes i posten, men innlegg som kommer på e-post blir prioritert.

Kronikk: 5000 tegn med mellomrom. **Leserbrev:** Skriv kort. Maks 2500 tegn. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendt stoff, og til å publisere det elektronisk.

JORDBRUKSOPPGJØRET

Vårsola vi trengte

■ Vi angriper pressa fra alle kanter, men nå synes jeg Nationens dysterstilling av våre fagorganisasjoner er berettiget.

Kanskje Bondelagets Eli Reistad, med flere, heller skulle takke Amund Venger & co. for at de tar dem i skole.

Urokråker og gamle ringrever som Amund Venger og Per Olaf Lundteigen er vel ikke akkurat partifeller, men de er ærlige i forsøket på å få oss ut av det uføret vi sliter med på landsbygda. WTO og EU-direktiv har i mange år nå passa som hånd i hanske for departementsråd Per Harald Grue & co, der takhøyden er liten for hva vi kunne få i jordbruksoppgjøret. De påsto at rammene var urokkelige, og bestemt av interasjonale avtaler.

Denne blåruspolitikken fra de som ikke er segbevist distriktenes

rolle i vårt totale Norge, begynner nå gudskjelov å slå sprekker. Foran årets jordbruksoppgjør kan vi få lov til å være mer optimister.

Hans Bårdsgårds artikkel i Nationen 16. februar, «Flaumen går, i Noreg er vår», avslutter med noen krav vi nå må få med oss. Det er enkelt og greit minimum 1 krone meir for literen melk og 4–5 kroner kjøttkiloen. Dette påslaget direkte til bonden må ikke få anledning til å yngle i mellomleddet med store avanser til handelsstanden og kjedene, de har tatt nok før.

Det vi nå må kreve, får vi tilbake i fullt mon i form av pågangsmot og optimistiske rekrutter for ei næring som er bærebjelken for distriktssamfunnet.

Jo, sola virker nå.

Odd Steinar Bækken, Svatum

FORSVAR

Heimevern ved et veiskille

■ Forsvarsstudien (FS07) anbefaler en reduksjon på HVs mannskapsstyrke på 20.000 mann, slik at framtidens HV får en bemanning på 30.000. I siste nummer av HV-bladet kommenterer HV-sjefen, generalmajor Bernt Brovold, denne nedbemanningen. Han slår fast at Heimevernets egenart vil bli betydelig endret dersom denne reduksjonen vedtas. Dette gjelder både tilstedeværelse, lokalrekruttering og -kunnskap, reaksjonsevne og den frivilligheten og entusiasmen som preger HV i dag.

Og til slutt skriver Brovold at vi vil få et sterkt HV, men ikke det HV vi kjenner i dag. Det kan etter mitt skjønn i høy grad diskuteres om vi får et sterkt HV

ved å redusere bemanningen med 20.000 HV-soldater. Forsvarspolitisk utvalg foreslår som kjent at Heimevernet bør ha minimum 40.000 soldater tilgjengelig.

Heimevernet har nylig vært gjennom en betydelig omstilling. Nedbemanningen har faktisk vært på hele 33.000 mann. Dette er etter mitt skjønn nok. Nå må det bli ro rundt HVs struktur og styrkeoppsetting, og HV bør bestå som selvstendig forsvarsgrein. Heimevernets egenart – og vår forsvarsevne – bevares best på denne måten.

Nils Tore Gjerde, tidligere befal ved HV-11404 og styremedlem i Romsdal forsvarsforening

EKTESKAPSLØV

Kleppas nye standpunkt

■ Det skal mot til å skifte standpunkt. Det kreves så mye av den enkelte som våger det. Alle de tenkende stunder, alle de våkne netter alle de mange syn som en blir gjort oppmerksom på i en slik forbindelse.

Spesielt vanskelig må det være når en kommer fra et slikt miljø som Magnhild Meltveit Kleppa, hvor all gudstro er basert på Bibels lære, og hvor Bibelens mange påbud blir ansett som det eneste riktige, der hvor homofili har vært et fullstendig tabulagt område.

Fra et slikt utgangspunkt og til det å anerkjenne homofilt samliv som akseptabelt, og til å kunne støtte ønsket om ny ekteskapslov, felles for homo- og heterofile, det er et langt skritt, som krever den største innsatsvilje fra utøveren.

Å tenke det, ønske det, ville det med ... men å gjøre det? Magnhild Meltveit Kleppa fortjener all respekt for sitt menneskelige syn i en slik vanskelig og altoverveiende sak.

Gudbrand Hole, Gran

Om makrell og andre råvarer

**KAI N. HANSEN
TORBJØRN TUFT**

KRONIKK

Råvarepriskompensasjon (RÅK) skal sikre avsetning av jordbruksråvarer i henholdsvis Norge og EU, samt legge til rette for konkurranse blant næringsmiddelindustrien i EØS-området. Med en velfungerende RÅK-ordning skulle ikke industrien ha grunn til å være bekymret for prisutviklingen på råvarer. Det bør også politikerne ta inn over seg, og derfor holde fast på RÅK-prinsippet.

Hva er RÅK? Utgangspunktet for RÅK er at næringsmiddelindustrien i Norge og EU skal kunne kjøpe jordbruksråvarene innenlands, mot å få prisulempene kompensert. Derav navnet råvarepriskompensasjon – RÅK. Den historiske bakgrunnen for å bruke dette handelsvirkemidlet springer ut av landbrukspolitikken i Norge og EU, med vekt på grensevern og innlandsk subsidi-ering av primærproduksjonen.

Prioriterte mål er matvaresikkerhet og sikre leveranser til hjemmemarkedet. Over tid har denne politikken med styrte priser og regulert internasjonal konkurranse ført til ulike prisnivå fra ett tollområde til et annet. Gjennom å innføre råvarekompensasjon fikk handelspartnere et virkemiddel som både sikret råvareproduksjonen innlands, og la til rette for konkurranse i industrileddet. Dette muliggjorde samhandel med industrielt bearbejdede landbruksvarer.

Hvilke landbruksvarer dreier det seg om? RÅK-varene er det vi kaller industrielt bearbejdede landbruksvarer, og omfatter alt fra fruktyoghurt og iskrem til bakverk, sjokolade, sauser og supper til en rekke andre næringsmidler (varene er listet i protokoll 3 til EØS-avtalen). Disse varene tilhører den frie vareflyten innen EØS-området mot at det fortsatt er beskyttelse av innsatsvarene fra jordbruket.

Allerede på 1960-tallet så man nytten med RÅK som handelspolitisk virkemiddel. Handel med RÅK-varer er i dag i milliardklassen. Men med WTO- og EØS-avtalene er grunnideene til RÅK i ferd med å rakne. Ideen om at jordbruket fortsatt skulle sikres avsetning samtidig som industrien skulle få kompensert for ulempen med høyere råvarekostnader blir stadig vanskeligere å forsvare innenfor de internasjonale rammene som er lagt.

Også deler av norsk næringsmiddelindustri synes å vakle i forståelsen av hva prinsippet går ut på. I

handlingsplanen til Næringsmiddelindustriens Landsforening det satt som et næringspolitisk mål å senke jordbruksråvareprisene i Norge. Dersom dette skal styrke konkurransekraften for norske RÅK-varer innenfor EØS, har de misforstått RÅK-prinsippet. RÅK dreier seg ikke om utviklingen i råvarepriser i Norge i forhold til prisutviklingen i EU. Grunnlaget for RÅK er kompensasjon for råvareprisforskjeller i forhold til verdensmarkedspriser.

Det at Norge er i ferd med å skusle bort full kompensasjon i forhandlinger med EU, er et politisk problem og handler ikke om grunnlaget for RÅK. Løsningen på asymmetrien vil ikke være EU-priser eller tollfri import av jordbruksråvarer fra EU. Det er her vi kan trekke paralleller til historien om hvordan det gikk med den norske makrellen i tomat.

Hva har RÅK med makrell å gjøre? Svaret er enkelt – ingenting. Men makrellsaken viser en vesentlig ting i diskusjonen om RÅKs fremtid og rammebetingelsene for næringsmiddelindustrien i Norge. I fjor kunne man lese i Fredrikstad Blad at ansatte i Orkla var opptatt av norsk jordbruk og sin egen industri.

Klubbformannen i den lokale bedriften mente løsningen lå i at industrien måtte få importere råvarene fritt. Det gjaldt også for RÅK-varene. Men forslaget fra klubbformannen sikrer ikke avsetning av norske råvarer, og det gir heller ikke grunnlag for toll på jordbruksråvarene dersom de kan importeres fritt.

Dessuten overser klubbformannen i Orkla at EU ikke tar bort råvare-tollen på import av norske RÅK-varer. Da reiser RÅK-vareproduksjonen fort dit makrellboksen har tatt veien – inn i EU.

Makrellråvaren er fri inn i Norge. Makrell på boks kan importeres

Med WTO- og EØS-avtalene er grunnideene til RÅK i ferd med å rakne.

fritt til Norge, mens den er tollbeskyttet inn i EU. Skjevheten i rammebetingelsene mellom Norge og EU gjør at makrell i tomat «må» produseres i EU (i dette tilfellet ble det Sverige). Norge har på ensidig basis bundet seg til nulltoll på bearbejdede fiskeprodukter, mens EU håndhever fullt tollvern på fiskevarer noe som gjør at EUs industri er beskyttet mot konkurranse fra Norge.

Det mest rasjonelle for en fiskeforedlingsbedrift er å etablere seg innenfor EU, for å oppnå fri omsetning innen tollunionen og samtidig ha fri markedsadgang til Norge. Det samme resonnetentet ville gjelde for en RÅK-vare dersom klubbformannens ønske blir innfridd. Det er i beste fall naivt å tro at ensidige toll-lettelser redder norske arbeidsplasser. Nettopp ved å fastholde RÅK-prinsippene vil det være mulig å opprettholde norske arbeidsplasser i jordbruk og industri.

Hva bør RÅK-industrien satse på? Jo, nettopp kompensasjon for høye råvarepriser.

Dette har EU fulgt opp til punkt og prikke på sine råvarer, enda til sikrer EU sin industri overkompensasjon på noen råvarer. Det som mangler er at Norge sørger for at RÅK-prinsippet etterlevs. Hvis dette ikke etterlevs blir summen av goder for EUs næringsmiddelindustri det som avgjør utflaggingen av norske arbeidsplasser og vareproduksjon, også for RÅK-industrien.

Kai Norman Hansen er seniorrådgiver i Norsk Landbrukssamvirke Torbjørn Tuft er prosjektleder ved Landbrukets Utredningskontor

MAKRELL: Tollrestriksjoner på makrell på boks gjør at det lønner å flytte produksjonen fra Norge til EU. Lignende tankegang er i ferd med å underminere også andre norske råvareindustrier, skriver kronikkforfatterne.

FOTO: SCANPIX